

New
Direction

Dr hab. Radosław Rogoza

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA POLAKÓW U PROGU WOJNY W UKRAINIE

Founded by Margaret Thatcher in 2009 as the intellectual hub of European Conservatism, New Direction has established academic networks across Europe and research partnerships throughout the world.

newdirection.online @europeanreform

	Streszczenie	5
1	Wprowadzenie	7
2	Problem badań	11
3	Metoda	13
4	Wyniki	17
5	Dyskusja	21
	Bibliografia	22

STRESZCZENIE

Niniejszy raport koncentruje się na badaniu nastrojów społecznych dorosłych Polaków związanych z trwającym konfliktem zbrojnym tuż za wschodnią granicą, w Ukrainie. W tym celu, przeprowadzono ankietę na reprezentatywnej próbie 230 Polaków, badając poziom lęku przed wojną, zaufanie do struktur międzynarodowych i poparcie inwestycji w polskie siły zbrojne. Wyniki wykazały, że bliskość konfliktu nieznacznie wpływa na poziom lęku, z wyraźnym zwiększeniem lęku u wyborców Zjednoczonej Prawicy oraz wyraźnym obniżeniem lęku u wyborców

Koalicji Obywatelskiej. Ponadto, zaufanie Polaków wobec NATO było najwyższe, niezależnie od preferencji politycznych, a większa ufność przełożyła się również na mniejszy lęk przed wojną. Wyniki analiz wykazały również, że preferencje polityczne silnie oddziałują na zaufanie do Unii Europejskiej i ONZ. Większość respondentów, również niezależnie od preferencji politycznych, popiera inwestycje w Wojsko Polskie.

Słowa kluczowe: wojna, nastroje społeczne, lęk, zaufanie

Najważniejsze wnioski

- Polacy odczuwają umiarkowany lęk przed wojną, wśród osób o najwyższych poziomach lęku są głównie wyborcy Zjednoczonej Prawicy
- Niezależnie od preferencji wyborczych, Polacy ufają, że NATO zapewni bezpieczeństwo granic Polski
- Zaufanie do NATO wiąże się z mniejszym lękiem przed wojną
- Wyborcy Zjednoczonej Prawicy oraz Konfederacji mają niskie zaufanie do Unii Europejskiej w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa granic
- Wyborcy Koalicji Obywatelskiej, Lewicy i Trzeciej Drogi bardziej ufają Unii Europejskiej niż Organizacji Narodów Zjednoczonych
- Niezależnie od preferencji wyborczych, zdecydowana większość Polaków popiera inwestycje w Wojsko Polskie

WPROWADZENIE

Agresja Rosji na Ukrainę rozpoczęła się o wiele wcześniej niż w lutym 2022 roku, kiedy rozpoczęto pełnoskalową inwazję (Kirby, 2022). Agresję tę, poprzedzała również okupacja części terenów Mołdawii w 1990, czy konflikt z Gruzją w 2008 roku. Za początek wojny w Ukrainie uznaje się zaaneksowanie przez Rosję półwyspu Krymskiego w 2014 roku. Konflikt ten spowodowany był odmową ówczesnego prezydenta Ukrainy, Viktora Janukowycza, bliższej ekonomicznej integracji z Unią Europejską w formie umowy stowarzyszeniowej, co doprowadziło do ogólnonarodowych protestów. Zwycięstwo proeuropejskich protestujących spowodowało jednocześnie wzrost tendencji separatystycznych na Krymie, które wspierane przez rosyjskie siły specjalne doprowadziły do opanowania parlamentu krymskiego oraz przeprowadzenie referendum, którego kwestionowane wyniki wskazywały na chęć obywateli za przyłączeniem terytorium do Rosji. Jednocześnie do konfliktu na Krymie, podejmowane były również zbliżone próby do przejęcia kontroli na terytorium wschodniej Ukrainy – zwłaszcza w Doniecku i Ługańsku. Przebieg konfliktu w tej części Ukrainy był odmienny – w wyniku nałożonych przez Unię Europejską i Stany Zjednoczone szeregu sankcji, w efekcie których sytuacja

gospodarcza Rosji uległa zachwianiu, 5 września 2014 roku podpisane porozumienie mińskie, które oznaczało zapewnienie trwałego i kompletnego zawieszenia broni między stronami konfliktu; wycofanie ciężkiej broni z linii frontu oraz utworzenie strefy buforowej, aby zmniejszyć ryzyko dalszych starć; Ukraina miała odzyskać kontrolę nad swoją wschodnią granicą z Rosją, ale dopiero po przeprowadzeniu wyborów lokalnych zgodnie z ukraińskim prawem i przyjęciu zmian konstytucyjnych; Zapewnienie pewnego stopnia autonomii i decentralizacji władzy w regionach Doniecku i Ługańsku, co miało uwzględniać ich specyficzne potrzeby; Zobowiązanie do wymiany wszystkich więźniów zgodnie z zasadą „wszyscy za wszystkich” oraz włączenie wszystkich stron konfliktu do dialogu politycznego w celu negocjacji i osiągnięcia trwałego rozwiązania. Niestety, mimo podpisania Porozumienia mińskiego, jego wdrażanie napotkało na wiele trudności. Strony konfliktu oskarżały się nawzajem o naruszenia ustaleń, co skutkowało utrudnieniami w pełnym realizowaniu kluczowych punktów porozumienia. Ostatecznie Porozumienie mińskie nie przyniosło spodziewanego trwałego pokojowego rozwiązania konfliktu na wschodniej Ukrainie, który obserwujemy po dziś dzień.

Konsekwencje inwazji Rosji na Ukrainę dla stron konfliktu

Obie strony trwającego konfliktu muszą mierzyć się z szeregiem kosztów społecznych, gospodarczych i innych, trudnych do przewidzenia długoterminowych skutków. Po stronie rosyjskiej, inwazja wymaga finansowania działań wojskowych, w tym na zakup uzbrojenia, utrzymanie personelu i logistykę. Te koszty mogą być bardzo wysokie, zwłaszcza w długotrwałym konflikcie. Konflikt militarystyczny generuje też koszty związane z utratą sprzętu wojskowego i zużyciem amunicji. Ponadto, międzynarodowe sankcje mające na celu izolację gospodarczą Rosji mogą ograniczyć jej dostęp do rynków finansowych i handlowych, co również negatywnie wpływa na gospodarkę kraju. Wszelkie te koszty, generują ogromną presję na budżet kraju, co może skutkować koniecznością cięć wydatków w innych obszarach i/lub zwiększeniem obciążeń podatkowych, co doprowadzi do znaczącego pogorszenia się warunków życia obywateli Federacji Rosyjskiej. Nie sposób również nie wspomnieć o stratach ludzkich i społecznych. Trwający konflikt powoduje również nieodwracalne straty życia ludzkiego. Rozbite rodziny czy przekreślone kariery to tylko wierzchołek góry lodowej spowodowanej aktywizacją naboru do wojska oraz stratami na polu bitwy. Ogólnie rzecz biorąc, koszty inwazji Rosji na Ukrainę są ogromne i trudne do

policzenia, zarówno jeśli chodzi o te bezpośrednie (wojskowe) jak i pośrednie (ekonomiczne, społeczne, długoterminowe). Te koszty mają istotny wpływ na gospodarkę i stabilność Rosji, co stanowi wyzwanie dla rządu w utrzymaniu finansowej i społecznej stabilności w kraju.

Z perspektywy Ukrainy, która jest ofiarą w trwającym konflikcie, koszty są bardziej zróżnicowane i zdecydowanie bardziej dotkliwe. Trwający konflikt spowodował straty w ludziach również po stronie ukraińskiej – setki tysięcy osób zostało zabitych lub rannych. Agresja Rosji na Ukrainę wywołała również bezprecedensowy kryzys humanitarny wpływając na zdrowie, edukację i bezpieczeństwo ludności, szczególnie w obszarach dotkniętych walkami. W bardzo krótkim czasie od eskalacji konfliktu, miliony osób stały się uchodźcami lub wewnętrznymi przesiedleńcami, często zostawiając za sobą rodziny i dobytek swojego życia. Strona ukraińska ponosi również ogromne koszty gospodarcze – z jednej strony, trwające walki spowodowały znaczne zniszczenia infrastruktury, w tym domów, dróg, mostów i zakładów przemysłowych, z drugiej zaś – konflikt natychmiastowo zatrzymał zdecydowaną większość

zagranicznych i wewnętrznych inwestycji w kraju. Gospodarkę Ukrainy wtórnie również hamują koszty związane z obronnością kraju, wprowadzenie zwiększonych wydatków na obronność w warunkach wojny jest konieczne, aby stawić czoło zagrożeniom militarnym na wschodzie kraju. Wreszcie, należy podkreślić, że trwający konflikt pogłębił kryzys ontologiczny pogłębiając podziały w społeczeństwie (szczególnie w kontekście kwestii etnicznych i politycznych), coskutkujeniepewnościądotyczącąintegralnościterytorialnej (szczególnie w odniesieniu do separatystycznych regionów na

wschodzie kraju). Podsumowując, Ukraina zmuszona została do funkcjonowania w świecie niepewności i nieustannego zagrożenia zdrowia i życia dla wszystkich swoich obywateli. Koszty konfliktu dla Ukrainy są trudne do oszacowania, a ich długoterminowe skutki będą zależały od stabilizacji sytuacji w regionie, możliwości odbudowy infrastruktury, przyciągania inwestycji oraz efektywności działań rządu w zarządzaniu skutkami konfliktu. Wyzwaniem dla Ukrainy będzie również utrzymanie stabilności w obliczu tych różnorodnych kosztów i dążyć do długoterminowego rozwiązania konfliktu.

Konsekwencje inwazji Rosji na Ukrainę dla bezpieczeństwa Unii Europejskiej

Bezpieczeństwo żywieniowe. Skutki bezpodstawnej i niesprowokowanej inwazji Rosji na Ukrainę są ogromne nie tylko dla każdej ze stron konfliktu, zaś dla całego świata, a w szczególności dla Unii Europejskiej. Skutki te, można podzielić na trzy istotne sfery dotyczące bezpieczeństwa żywnościowego, energetycznego oraz ontologicznego. Wojna spowodowała skutki natychmiastowe i dalekosiężne dla światowego bezpieczeństwa żywnościowego. Wywołała zmiany zarówno w krótkim, jak i długim terminie dla zdolności Ukrainy do eksportu produktów rolnych. Ograniczyła działalność rolników, spowodowała niedobór siły roboczej z powodu poboru do wojska i przemieszczenia ludności oraz utrudniła dostęp do ważnych środków rolniczych, takich jak nawozy. Wojna może zakłócić bieżącą kampanię wiosennego sadzenia oraz zbieranie plonów zimowych. Ponadto, spowodowała kaskadowe skutki, m.in. wzrost cen nawozów, ograniczenia w ich wykorzystaniu i spadek plonów (Ben Hassen, El Bilali, 2022). Bezpieczeństwo żywieniowe nie jest rażącym problemem dla funkcjonowania Unii Europejskiej samej w sobie, natomiast w sposób szczególny dotyka ludzi żyjących na Bliskim Wschodzie, w Afryce Północnej i Sahelu. Istotna część krajów z tych regionów importują większość zapasów pszenicy z Ukrainy i Rosji, a zakłócenie dostaw zbóż w wyniku konfliktu trwającego na terytorium Ukrainy prowadzi do niedożywienia tych krajów (Behnassi, El Haiba, 2022). Trwający konflikt wpływa również na zdolności Światowego Programu Żywnościowego, co w efekcie stanowi realne zagrożenie wykluczenia milionów ludzi, co w połączeniu z biedą, niedostatkiem zasobów naturalnych i zmianami klimatycznymi może eskalować przemieszczenia ludności oraz wewnętrzne i międzynarodowe konflikty.

Bezpieczeństwo energetyczne. Wyniki istniejących badań wskazują, że agresja Rosji na Ukrainę była jednym z wyzwalaczy znaczącego wzrostu inflacji w gospodarkach Unii Europejskiej (Dräger i in., 2022; Maurya i in., 2023). Wzrost ten, w dużej mierze spowodowany był z jednej strony luzowaniem polityk fiskalnych w czasach pandemii COVID-19 (Chen i in., 2020; Su i in., 2022), z drugiej zaś, efektem rosyjskich działań wojennych oraz wynikającego z nich kryzysu energetycznego (Hussain i in., 2023). Banna i współpracownicy (2023) prowadząc badania w 68 krajach, korzystając z wielu zbiorów danych (np. baz danych Banku Światowego oraz Izby Handlowej Stanów Zjednoczonych), stwierdzili, że kraje z wysokim poziomem

bezpieczeństwa energetycznego mają wyższe poziomy wzrostu produkcji i tym samym stabilności gospodarczej. Ponadto, wykazali, że związek między bezpieczeństwem energetycznym a stabilnością gospodarczą jest pogorszony zarówno w erze gwałtownie rosnącej inflacji jak i w okresach wojny i nasilenia napięć geopolitycznych. Działania Rosji w sposób jawny uderzają we wszystkie elementy tego cyklu, prowadząc do zacieśniającej się spirali określanej mianem kryzysu energetycznego. Ponadto, globalna dyplomacja nuklearna Rosji stanowi dodatkowe kontinuum narzędzi służących do wpływania na światową politykę i bezpieczeństwo energetyczne (Szulecki, Overland, 2023). W efekcie nałożonych sankcji, które dotyczyły również importu paliw kopalnych z Rosji, gospodarki Unii Europejskiej doświadczyły znaczącego wzrostu inflacji, która doprowadziła do znaczącego spowolnienia wzrostu ekonomicznego. Działania rynkowe Gazpromu doprowadziły do znaczącego wzrostu cen paliw kopalnych (Milov, 2022), co przyczyniło się do wzrostu poziomu lęku wśród obywateli Unii Europejskiej związanej z nadchodzącym sezonem grzewczym. Odczuwana niepewność odnośnie najbliższej przyszłości, w sposób skuteczny podsyciła kolejny kryzys, związany z bezpieczeństwem ontologicznym (Steele, 2008).

Bezpieczeństwo ontologiczne. Bezpieczeństwo, zarówno osobiste jak i narodowe jest jedną z ważniejszych wartości w życiu ludzkim (Schwartz i in., 2012). Wybuch pełnoskalowej wojny w Ukrainie, wśród wielu mieszkańców Unii Europejskiej zachwiał poczuciem bezpieczeństwa i wzbudził uczucie lęku, że w niedalekiej przyszłości wojna ta może przenieść się również na kontynent (Kalcza-Janosi i in., 2023). Podwyższony poziom lęku, w świetle badań nie jest zaskakujący, gdyż prowadzone przed dwudziesty laty badania Boehnke i Schwartza (1997) jasno wskazywały, że odczuwany lęk przed wojną jest silniejszy w zależności od odległości znajdowania się od strefy konfliktu (np. jest niższy w Niemczech niż w Izraelu). W podobnym tonie, badania na francuskich studentach przed i po zbombardowaniu przez siły NATO republiki Jugosławii w trakcie wojny w Kosowie sugerowały większe poparcie dla wartości uniwersalnych w trakcie eskalacji konfliktów wojennych (Begue, Apostolidis, 2000). Ze względu na fakt, że wojna toczy się tuż za wschodnią granicą Unii Europejskiej, zwiększenie poziomu lęku jest w pełni psychologicznie uzasadnione. Lęk ten ma szereg skutków. Po pierwsze, odczuwany lęk przed wybuchem konwencjonalnej

wojny w sposób istotny przewiduje wystąpienie zaburzeń zdrowia psychicznego (Hajek i in., 2023), co może prowadzić to zwiększenia obciążenia opieki zdrowotnej, która została poddana wielkiej próbie w czasie pandemii COVID-19. Bezpieczeństwo, w kontekście ontologicznym, odnosi się jednak nie tylko jako aspekt fizycznej ochrony czy szerzej rozumianego bezpieczeństwa narodowego, ale również jako zapewnienie spójności tożsamości jednostki lub grupy (Steele, 2008). Ludzie oraz społeczności odczuwają potrzebę stabilności w swojej tożsamości, a zagrożenia dla tej tożsamości mogą być postrzegane jako równie ważne jak zagrożenia fizyczne (Steele, 2008). Koncepcja ta zatem rozszerza tradycyjne pojmowanie bezpieczeństwa, uwzględniając aspekty tożsamościowe i psychospołeczne.

Kaunert oraz de Deus Pereira (2023) argumentują, że Putin w istocie chce wywołać uczucie lęku, chaosu oraz nieustannej niepewności w Europie. Czyni to, przedstawiając Rosję jako potężny i asertywny kraj, który jest gotowy użyć siły, aby osiągnąć swoje cele, przy jednoczesnym przedstawianiu Unii Europejskiej słabej i podzielonej, sugerując, że nie jest w stanie bronić swoich interesów, co ma na celu skłonienie Europejczyków do kwestionowania własnej tożsamości i

miejsca na świecie (Kaunert, de Deus Pereira, 2023). Zdaniem Della Sala (2023), dzieje się to z trzech głównych powodów. Po pierwsze, wojna, która trwa tuż za granicami Unii Europejskiej pokazuje, że Europa nie jest już bezpiecznym miejscem. Wojna w Ukrainie pokazuje, że Unia Europejska znajduje się teraz w bezpośrednim sąsiedztwie konfliktu zbrojnego, który może mieć poważne konsekwencje dla jej bezpieczeństwa. Po drugie, wojna na Ukrainie prowadzi do wzrostu niepewności w UE. Nie wiadomo, jak długo potrwa wojna, jakie będą jej konsekwencje i jak wpłynie ona na relacje z Rosją i innymi państwami. Po trzecie, wojna w Ukrainie pokazuje, że Unia Europejska nie jest w stanie samodzielnie zapewnić swojego bezpieczeństwa, zwracając się o pomoc do Stanów Zjednoczonych i innych sojuszników. Aby utrzymać dotychczasowe znaczenie w regionie, Unia Europejska, wprowadziła w życie szereg działań takich jak np. zwiększenie wydatków na obronność, zwiększenie obecności militarnej w krajach sąsiadujących z Ukrainą, czy przyjęcie nowej strategii bezpieczeństwa. Kontynuowanie tych działań wzmacniających zdolności militarne jak również zapewnienie wsparcia zarówno dla Ukrainy jak i krajów Partnerstwa Wschodniego, stanowi istotny krok w kierunku poprawy nadzarpniętego zaufania w zakresie bezpieczeństwa ontologicznego.

PROBLEM BADAŃ

Celem niniejszego raportu jest zbadanie jakie nastroje społeczne panują wśród obywateli Unii Europejskiej mieszkających tuż za zachodnią granicą Ukrainy – w Polsce. W tym celu dokonano pomiaru szeregu zmiennych istotnych dla omawianej problematyki. Po pierwsze, analizie poddano odczuwane zagrożenie przed możliwą eskalacją konfliktu na tereny Unii Europejskiej. Po drugie, zmierzono, jaki zdaniem respondentów jest potencjał militarny kraju, w którym żyją. Zbadano również jaki, wśród osób badanych, jest odsetek zaufania do Unii Europejskiej, członków Paktu Północnoatlantyckiego oraz Organizacji Narodów Zjednoczonych w kontekście udzielenia pomocy oraz zapewnienie bezpieczeństwa granic Polski w razie zagrożenia militarnego. Na koniec, zbadano w jakim stopniu, zdaniem osób badanych istnieje potrzeba modernizacji oraz dokonania inwestycji w Wojsko Polskie.

W badaniu przetestowano szereg hipotez. Pierwszy problem dotyczy tego, jaki odsetek ludzi obawia się eskalacji konfliktu.

Założono, że obecność konfliktu zbrojnego tuż za granicami państwa będzie wpływała na wzmożone odczuwanie lęku przed wojną, co zostanie wyrażone w tym, że większość osób badanych będzie osiągała wysokie wyniki w tej skali (H1). Założono również, że to odczuwane zagrożenie przed militarną agresją powinno spadać wraz z lepszą percepcją potencjału militarnego własnego kraju (H2) jak również zaufaniem do struktur międzynarodowych (H3). Oczekujemy, że ze względu na obecność Rosji w ONZ, poziom zaufania będzie jednak niższy niż w przypadku zaufania do Unii Europejskiej oraz NATO (H4). W ostatniej hipotezie założyliśmy, że ze względu na konflikt zbrojny trwający tuż za granicami Polski, większość osób badanych będzie popierała inwestycje w Wojsko Polskie (H5). Wszystkie z wymienionych hipotez zostały przetestowane na całej badanej próbie, jak również specyficznie w podziale na wyborców konkretnych partii politycznych.

METODA

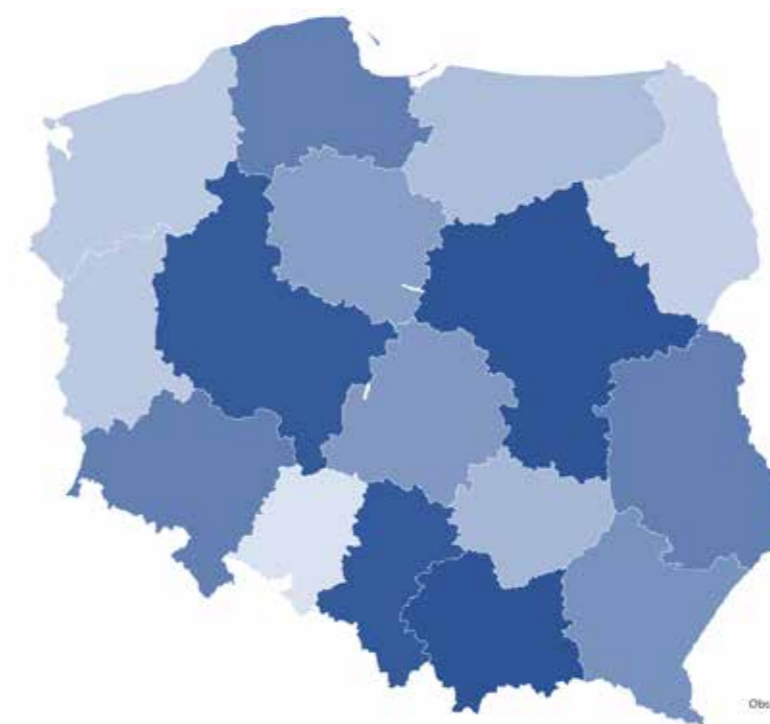
Osoby badane i procedura

W opisywanym badaniu wzięło udział $N = 230$ dorosłych Polaków. Badanie zostało zrealizowane przez profesjonalną agencję badawczą metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview). Dobrana próba była reprezentatywna ze względu na wiek, płeć oraz miejsce zamieszkania. Łącznie, w badaniu uwzględniono 54.3% kobiet w wieku od 18 do 76 ($M = 49.62$; $SD = 15.71$) oraz 45.7% mężczyzn w wieku od 18 do 83 ($M = 48.16$; $SD = 16.54$). Większość osób z badanej próby mieszkała na terenach wiejskich (41.7%), w średnich (20-99 tysięcy mieszkańców; 17.4%) lub w dużych miastach powyżej 500 000 mieszkańców (12.6%), zaś najmniej osób deklarowało mieszkanie w małych miastach (do 20 000; 11.3%) oraz średnich (100-200 000; 8.7% oraz 200-500, 8.3%). Osobom badanym zadano również pytanie odnośnie ich preferencji wyborczych poprzez prośbę o wskazanie na kogo oddali swój głos podczas ostatnich wyborów parlamentarnych (15.10.2023). W badanej próbie, najwięcej osób zadeklarowało oddanie głosu na Koalicję Obywatelską (28.7%) oraz

Zjednoczoną Prawicę (21.7%). Na pozostałe partie, które znalazły się w Sejmie, kolejno zadeklarowało oddanie głosu: 10.4% (Lewica), 13.9% (Trzecia Droga), 8.7% (Konfederacja). Ogółem, 2.2% osób odmówiło udzielenia odpowiedzi na to pytanie, zaś 11.3% wskazało, że nie brało udziału w wyborach. W dodatku do oceny preferencji wyborczych, zadano również dodatkowe pytanie odnoszące się do poglądów w sferze obyczajowej. Większość badanych osób zadeklarowała się jako osoby o lewicowych poglądach w sferze obyczajowej (45.7%), zaś 23.5% badanej próby określiło się jako osoby o prawicowych poglądach w sferze obyczajowej. Około co trzecia osoba (30.9%) nie potrafiła określić swoich poglądów. Wszystkie pytania zostały przedstawione osobom badanym w języku polskim. Każda osoba badana była wynagrodzona w formie punktów, które mogły być wymienione na pieniężną rekompensatę, zgodnie z zasadami obowiązującymi w agencji badawczej. Graficzna reprezentacja miejsca zamieszkania badanej próby została przedstawiona na Rysunku 1.

Rysunek 1

Wojwództwo zamieszkania osób biorących udział w badaniu.

Obsługiwano przez usługę Bing
© Microsoft, TomTom

Narzędzia

Odczuwane zagrożenie wojną. Aby ocenić w jakim stopniu osoby badane odczuwają lęk przed tym, że trwająca obecnie wojna w Ukrainie bezpośrednio zagraża bezpieczeństwu Polski, opracowano cztery pozycje testowe, w odniesieniu do których poproszono badanych o ocenę zgody lub niezgody z każdym z nich. W tym celu, osoby badane posługiwały się pięciopunktową skalą odpowiedzi, na której

1 oznaczało *zdecydowanie się nie zgadzam* a 5 oznaczało *zdecydowanie się zgadzam*. Wyniki analizy czynnikowej potwierdziły oczekiwaną jednoczynnikową strukturę skali, która okazała się spójna wewnątrznie ($\alpha = .70$). Treść pozycji testowych wraz z ładunkami czynnikowymi oraz podstawowymi statystykami opisowymi przedstawiono w Tabeli 1.

Tabela 1

Treść pozycji testowych wraz z ładunkami czynnikowymi oraz podstawowymi statystykami opisowymi skali odczuwanego lęku przed wojną

POZYCJA TESTOWA	LĘK PRZED WOJNĄ	M	SD
Imperialistyczne dążenia Rosji doprowadzą do III wojny światowej	.76	3.24	1.05
Wojna w Ukrainie to tylko przedsmak tego, co czeka na Polaków	.81	3.01	1.13
Uważam, że istnieje realne ryzyko wybuchu wojny, w której Polska będzie uczestniczyć jako strona konfliktu	.76	3.35	1.03
Uważam, że w razie konfliktu nikt nam nie pomoże, dlatego musimy zdać się sami na siebie	.23	3.33	1.28

Ocena potencjału militarne Polski. Aby ocenić percepcję potencjału militarne Polski przez osoby biorące udział w badaniu, poprosiliśmy o ocenę pięciu aspektów. Zadaniem osób badanych była ocena poszczególnych aspektów potencjału militarne Polski za pomocą pięciopunktowej skali odpowiedzi, na której 1 oznaczało *bardzo źle* a 5 oznaczało *doskonale*. Wyniki analizy czynnikowej potwierdziły jednoczynnikową strukturę skali, która również okazała się wysoce spójna wewnątrznie ($\alpha = .93$). Ładunki czynnikowe wraz z podstawowymi statystykami opisowymi dla wszystkich pozycji testowych przedstawiono w Tabeli 2. W dodatku do prezentowanego zestawu pytań, zadano również dodatkowe pytanie wprost odnośnie oceny, czy Polska

jest w stanie bronić się w sytuacji zagrożenia militarne jak również pytanie dotyczące tego, czy gdyby Polska została zaatakowana, czy dana osoba zostałaby w kraju i broniła go przed inwazją wojsk przeciwnika. Na oba pytania osoby badane odpowiedziały również z wykorzystaniem pięciopunktowej skali odpowiedzi, na której 1 oznaczało *zdecydowanie się nie zgadzam* a 5 *zdecydowanie się zgadzam*. Średnio ($M = 3.14$; $SD = 1.12$) co trzecia (37%) osoba badana uważała, że Polska jest w stanie się skutecznie bronić w razie zagrożenia militarne, natomiast niemal co druga osoba ankietowana (45.2%; $M = 3.36$; $SD = 1.33$) deklarowała chęć pozostania w kraju oraz podjęcia działań obronnych.

Tabela 2

Treść pozycji testowych wraz z ładunkami czynnikowymi oraz podstawowymi statystykami opisowymi pozycji testowych oceniających percepcję potencjału militarne Polski

JAK OCENIASZ...	OCENA POTENCJAŁU MILITARNE POLSKI	M	SD
... stan sił zbrojnych Polski	.89	2.91	0.97
... polski przemysł zbrojeniowy	.78	2.91	1.03
... poziom wyszkolenia i przygotowania żołnierzy	.79	3.17	0.99
... zdolność sił zbrojnych Polski do obrony Polski w razie agresji zewnętrznej	.87	2.93	1.00
... wyposażenie sił zbrojnych Polski w nowoczesny sprzęt wojskowy	.88	2.98	1.04

Zaufanie do struktur międzynarodowych. Aby ocenić odczuwany poziom zaufania w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa granic przez międzynarodowe struktury, zadano pytanie, czy obecność Polski w: Unii Europejskiej/ NATO/Organizacji Narodów Zjednoczonych zapewnia bezpieczeństwo naszych granic. Osoby badane ustosunkowywały się do każdej ze struktur z osobna, stosując pięciopunktową skalę odpowiedzi, na której 1

oznaczało *zdecydowanie się nie zgadzam*, a 5 oznaczało *zdecydowanie się zgadzam*. Wyniki analizy czynnikowej wskazały, że możliwe jest wnioskowanie o ogólnym czynniku odnoszącym się do poziomu zaufania w międzynarodowe struktury. Omawiana skala charakteryzowała się dobrą spójnością wewnątrznie ($\alpha = .75$). Ładunki czynnikowe wraz z podstawowymi statystykami opisowymi przedstawiono w Tabeli 3.

Tabela 3

Zaufanie do poszczególnych struktur międzynarodowych w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa granic wraz z ładunkami czynnikowymi oraz podstawowymi statystykami opisowymi

ZAUFIANIE DO...	ŁADUNEK CZYNNIKOWY	M	SD
Unii Europejskiej	.81	3.18	1.18
Paktu Północnoatlantyckiego (NATO)	.66	3.75	1.09
Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ)	.65	3.07	1.20

Ocena zapotrzebowania inwestycyjnego w Wojsko Polskie.

W ostatnim z zastosowanych narzędzi badawczych, poddano ocenie stopień, w którym zdaniem osób badanych, Wojsko Polskie wymaga inwestycji. Osoby badane ustosunkowywały się do każdego z siedmiu stwierdzeń, oceniając na ile ich zdaniem dane działanie jest potrzebne. W tym celu, wykorzystano pięciopunktową skalę odpowiedzi, na której 1 oznaczało *to działanie w ogóle nie jest konieczne*, a 5 oznaczało *natychmiast*

trzeba podjąć to działanie. Wyniki analizy czynnikowej, podobnie jak w przypadku poprzednich skal, również sugerowały wyodrębnienie jednego czynnika oceniającego subiektywną potrzebę podjęcia działań mających na celu modernizację Wojska Polskiego, który charakteryzował się wysoką spójnością wewnątrznie ($\alpha = .91$). Treść poszczególnych pozycji testowych wraz z ładunkami czynnikowymi i statystykami opisowymi przedstawiono w Tabeli 4.

Tabela 4

Treść pozycji testowych dotyczących postrzeganej konieczności podjęcia działań mających na celu modernizację Wojska Polskiego wraz z ładunkiem czynnikowym oraz statystykami opisowymi

NALEŻY...	POTRZEBA MODERNIZACJI WOJSKA POLSKIEGO	M	SD
... zwiększyć finansowanie sił zbrojnych	.82	3.92	0.96
... zakupić nowe uzbrojenie i sprzęt wojskowy	.84	4.14	0.90
... zmodernizować posiadane już uzbrojenie i sprzęt wojskowy	.75	4.19	0.83
... zwiększyć liczbę żołnierzy zawodowych	.76	4.02	0.92
... zwiększyć liczbę żołnierzy rezerwy	.70	3.70	1.07
... poprawić warunki służby w armii	.71	4.10	0.92
... wzmocnić kadre sił zbrojnych	.76	4.05	0.92

4

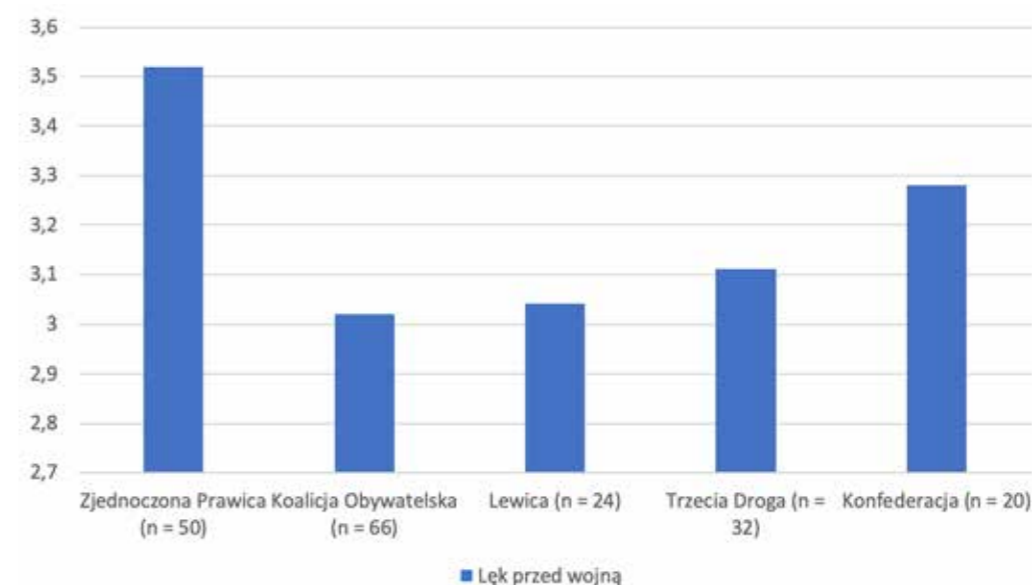
WYNIKI

Pierwsza z testowanych hipotez odnosiła się do poziomu lęku przed eskalacją trwającej wojny w Ukrainie, która może doprowadzić do bezpośredniego zaangażowania się Polski w konflikt militarny. Założono, że ze względu na bliskość konfliktu – który znajduje się tuż za wschodnią granicą kraju, poziom lęku przed wojną będzie podwyższony. W całej badanej próbie, wyniki niskie (tj., ≤ 2 na pięciopunktowej skali) uzyskało 9.6% osób badanych. Oznacza to, że tylko około co dziesiąta osoba nie odczuwa lęku przed eskalacją konfliktu. Wyniki wysokie (tj., ≥ 4), z kolei, uzyskało 20.9% osób badanych, co oznacza, że co piąta badana osoba odczuwa lęk przed przeniesieniem wojny do Polski. Wyniki jednoczynnikowej analizy wariancji (ANOVA) wykazały, że istnieją różnice w odczuwanym poziomie lęku przed wojną w zależności od preferencji politycznych ($F_{(4, 187)} = 3.39; p = .011$). Średni poziom lęku przed wojną uzyskiwany przez wyborców poszczególnych partii przedstawiono na Rysunku 2. Wyniki testu post-hoc Bonferroniego wykazały tylko jedną istotną różnicę – wyborcy Zjednoczonej Prawicy osiągnęli istotnie wyższe wyniki niż wyborcy Koalicji

Obywatelskiej ($p = .008$), w przypadku pozostałych wyników, nie odnotowano istotnych różnic ($p > .145$). Wynik ten, może jednak częściowo wynikać z mniejszej liczebności pozostałych partii politycznych, co wtórnie wpływa na oznaczenie zbliżonego efektu jako nieistotnego. Wyniki te znajdują również odzwierciedlenie w ilości osób uzyskujących niskie vs. wysokie wyniki. Wśród wyborców Zjednoczonej Prawicy, lęk przed wojną odczuwa 36% ankietowanych (vs. 8% badanych, która nie odczuwa lęku), podczas gdy w przypadku wyborców Koalicji Obywatelskiej jest to zaledwie 8.1% osób badanych (vs. 10.6%, które nie odczuwa lęku). Podsumowując, pierwsza z założonych hipotez uzyskała jedynie częściowe wsparcie – ogólnie rzecz biorąc – osoby biorące udział w badaniu częściej uzyskują wysokie wyniki na skali lęku niż niskie. W podziale na preferencje polityczne, pierwsza hipoteza uzyskała pełne wsparcie w odniesieniu do wyborców Zjednoczonej Prawicy, natomiast nie uzyskała wsparcia w przypadku wyborców Koalicji Obywatelskiej, gdzie ilość osób osiągające wysokie vs. niskie wyniki była na tym samym poziomie.

Rysunek 2

Średni poziom odczuwanego lęku przed wojną w podziale na preferencje polityczne.

W kolejnym etapie analiz, zbadaliśmy, czy odczuwane zagrożenie przed militarną agresją będzie powiązane z lepszym postrzeganiem potencjału militarnego Polski oraz czy będzie wiązało się z wyższym poziomem zaufania do działalności struktur międzynarodowych. W tym celu, posłużono się analizą współczynnika korelacji r Pearsona. Ponadto, analizie poddano jak ta relacja wygląda w podziale na preferencje polityczne

oraz zbadano czy istnieją różnice w ich średnich poziomach za pomocą jednoczynnikowej ANOVA. Wyniki analizy korelacji przedstawiono w Tabeli 5. Wyniki analizy wykazały, że to jak osoby badane postrzegają potencjał militarny Polski, ani nie obniża, ani nie zawyża odczuwanego poziomu lęku przed wojną, co okazało się sprzeczne z drugą hipotezą. W przypadku zaufania do struktur międzynarodowych, najsilniejszą korelację

odnotowano między odczuwanym poziomem lęku a NATO – im większe zaufanie odnośnie roli NATO w zapewnieniu bezpieczeństwa Polski, tym mniejszy lęk przed eskalacją wojny na terenie Polski. Osoby badane również postrzegają rolę Unii Europejskiej w zapewnieniu bezpieczeństwa, ponieważ poziom zaufania do UE również obniża poziom odczuwanego lęku. Zgodnie z przewidywaniami, nie odnotowano natomiast relacji pomiędzy poziomem lęku a zaufaniem do ONZ, a zatem, na całej badanej próbie hipoteza została w pełni potwierdzona. Następnie, przeanalizowano wyniki w podziale na preferencje polityczne. W przypadku wyborców Zjednoczonej Prawicy oraz Koalicji Obywatelskiej – jedynie NATO wiąże się z niższym poziomem lęku przed wojną. Relacja do Unii Europejskiej w obu największych partiach okazała się nieistotna. Odnotowano jednakże różnicę w relacji lęku przed wojną a oceną potencjału militarnego – wśród wyborców Koalicji Obywatelskiej (ale nie Zjednoczonej Prawicy), wraz z lepszą oceną potencjału militarnego, malał odczuwany lęk przed wojną. W przypadku wyborców pozostałych partii, jedynie wśród wyborców Lewicy odnotowano silną negatywną relację pomiędzy odczuwanym poziomem lęku przed wojną a zaufaniem do wszystkich analizowanych struktur międzynarodowych – Unii Europejskiej, NATO oraz ONZ. W przypadku wyborców Konfederacji, podobnie jak wśród wyborców Zjednoczonej Prawicy oraz Koalicji Obywatelskiej,

odnotowano ujemną relację między odczuwanym lękiem przed wojną a zaufaniem do NATO. W przypadku wyborców Trzeciej Drogi, lęk przed wojną okazał się nie wiązać z zaufaniem do działalności struktur międzynarodowych, jednakże relacja do NATO okazała się na progu istotności statystycznej ($p = .089$), co w połączeniu z niską liczebnością próby, można interpretować jako wskazówkę jak ta relacja może wyglądać w szerszym kontekście. Podsumowując, druga hipoteza (relacja między postrzeganiem potencjału militarnego a odczuwanym lękiem przed wojną), w ogólnym rozrachunku została odrzucona. W podziale na poszczególne preferencje polityczne, uzyskała ona częściowe wsparcie – jednak jedynie wśród wyborców Koalicji Obywatelskiej. W przypadku trzeciej hipotezy odnoszącej się do relacji między lękiem przed wojną z poziomem zaufania do struktur międzynarodowych, dokonano pełnego wsparcia empirycznego. Zarówno na poziomie ogólnym, jak i na poziomie poszczególnych partii politycznych, wśród wszystkich osób badanych odnotowano ujemną relację między lękiem przed wojną a zaufaniem do działalności NATO. W przypadku działalności pozostałych struktur, jedynie wśród wyborców Lewicy odnotowano relację pomiędzy lękiem przed wojną a zaufaniem do Unii Europejskiej oraz ONZ. A zatem, w oczach badanych, obecność w NATO może być traktowana jako najważniejszy element, do którego osoby badane mają największe zaufanie.

Tabela 5

Relacje między odczuwanym lękiem przed wojną, a percepcją potencjału militarnego Polski oraz zaufania do struktur międzynarodowych

LĘK PRZED WOJNĄ	Zaufanie do			
	Potencjał militarny	Unii Europejskiej	NATO	ONZ
Ogółem	-.06	-.16*	-.28***	-.10
Zjednoczona Prawica	-.15	-.04	-.39**	-.08
Koalicja Obywatelska	-.27*	-.13	-.47***	-.21
Lewica	-.32	-.57*	-.51*	-.48*
Trzecia Droga	-.06	-.01	-.31	.07
Konfederacja	-.19	-.37	-.57**	-.29

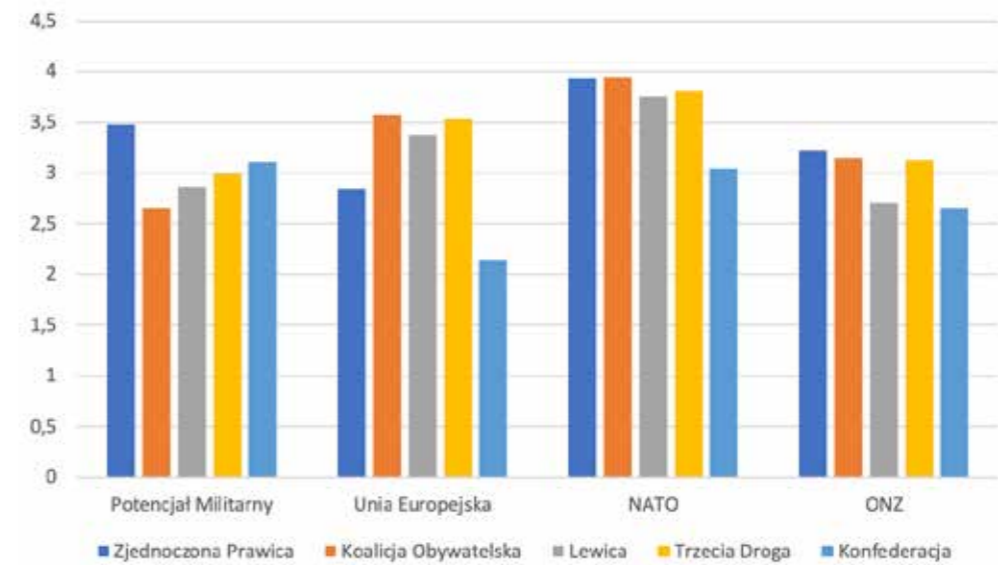
* $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$

Porównanie średniej oceny percepcji potencjału militarnego Polski jak również zaufania do Unii Europejskiej, NATO oraz ONZ w podziale na poszczególne preferencje polityczne przedstawiono na Rysunku 3. Wyniki jednoczynnikowej ANOVA wskazały na istotne różnice w zakresie postrzegania potencjału militarnego ($F_{(4, 187)} = 7.90$; $p < .001$), zaufania do Unii Europejskiej ($F_{(4, 187)} = 9.42$; $p < .001$) oraz zaufania do NATO ($F_{(4, 187)} = 3.41$; $p = .010$). Nie odnotowano różnic w zakresie zaufania do ONZ ($F_{(4, 187)} = 1.49$; $p = .206$). W odniesieniu do oceny potencjału militarnego Polski, wyniki testu post hoc Bonferroni wykazały, że średnio, wyborcy Zjednoczonej Prawicy oceniają potencjał militarny Polski lepiej niż wyborcy Koalicji Obywatelskiej ($p < .001$) oraz Lewicy ($p = .022$). W przypadku pozostałych porównań – nie odnotowano żadnych różnic. W ocenie zaufania do Unii Europejskiej, najniższe wyniki osiągnęli wyborcy

Konfederacji. Ich przeciętny wynik okazał się niższy od wyników wyborców Koalicji Obywatelskiej ($p < .001$), Lewicy ($p = .002$) oraz Trzeciej Drogi ($p < .001$), natomiast wynik ten nie odbiegał od średniego wyniku uzyskiwanego przez wyborców Zjednoczonej Prawicy ($p = .145$). Wyborcy Zjednoczonej Prawicy, natomiast, charakteryzowali się niższym poziomem zaufania do Unii Europejskiej niż wyborcy Koalicji Obywatelskiej ($p = .043$) oraz Trzeciej Drogi ($p = .043$). Nie odnotowano różnic w zakresie pozostałych możliwych kombinacji. W przypadku zaufania do NATO w zapewnieniu bezpieczeństwa granic Polski, najniższe wyniki ponownie osiągnęli wyborcy Konfederacji. Wynik ten okazał się istotnie niższy od tego osiąganego przez wyborców Zjednoczonej Prawicy ($p = .010$) oraz Koalicji Obywatelskiej ($p = .006$). Nie odnotowano natomiast różnic w stosunku do wyborców Trzeciej Drogi oraz Lewicy.

Rysunek 3

Średni poziom oceny potencjału militarnego oraz zaufania do Unii Europejskiej, NATO oraz ONZ w zapewnieniu bezpieczeństwa Polski w podziale na preferencje polityczne.

W kolejnym etapie analiz zweryfikowano czwartą hipotezę odnoszącą się do odczuwanego zaufania do struktur międzynarodowych w zapewnieniu bezpieczeństwa granic Polski. Konkretnie, założono, że ze względu na obecność Rosji w ONZ, odczuwany poziom zaufania do ONZ będzie niższy niż w przypadku Unii Europejskiej oraz NATO. W celu weryfikacji tej hipotezy, posłużono się testem t dla prób zależnych, zaś same analizy wykonano na całej próbie jak również z podziałem na preferencje wyborcze. Wyniki analiz przedstawiono w Tabeli 6. Ogółem, największym zaufaniem w zapewnieniu bezpieczeństwa granic Polski cieszyło się NATO, osiągając wyższe wyniki niż Unia Europejska oraz ONZ, między którymi nie odnotowano istotnych różnic (częściowe wsparcie dla czwartej hipotezy, tylko w odniesieniu do NATO). W przypadku podziału na preferencje polityczne, uzyskano bardziej zróżnicowane wyniki. Wśród wyborców Zjednoczonej Prawicy oraz Konfederacji, największym

zaufaniem cieszyło się NATO. Najniższy poziom zaufania, z kolei, wyborcy Zjednoczonej Prawicy odczuwali w stosunku do Unii Europejskiej, który okazał się niższy niż zaufanie do ONZ (co zaprzeczało zakładanej hipotezie). W odniesieniu do wyborców Koalicji Obywatelskiej, Lewicy oraz Trzeciej Drogi, w pełni potwierdzono oczekiwaną hipotezę. Poziom zaufania zarówno do NATO jak i UE okazał się bowiem wyższy niż poziom zaufania do ONZ. Wśród tych wyborców, zaufanie do NATO okazało się większe niż zaufanie do UE. Podsumowując, hipoteza czwarta w pełni uzyskała wsparcie empiryczne jedynie wśród wyborców Koalicji Obywatelskiej, Lewicy oraz Trzeciej Drogi. W przypadku wyborców wszystkich partii politycznych, uzyskała ona częściowe wsparcie – jedynie w odniesieniu do odczuwanego poziomu zaufania do NATO, ponieważ zaufanie do Unii Europejskiej wśród wyborców Zjednoczonej Prawicy oraz Konfederacji okazało się niższe niż zaufanie do ONZ.

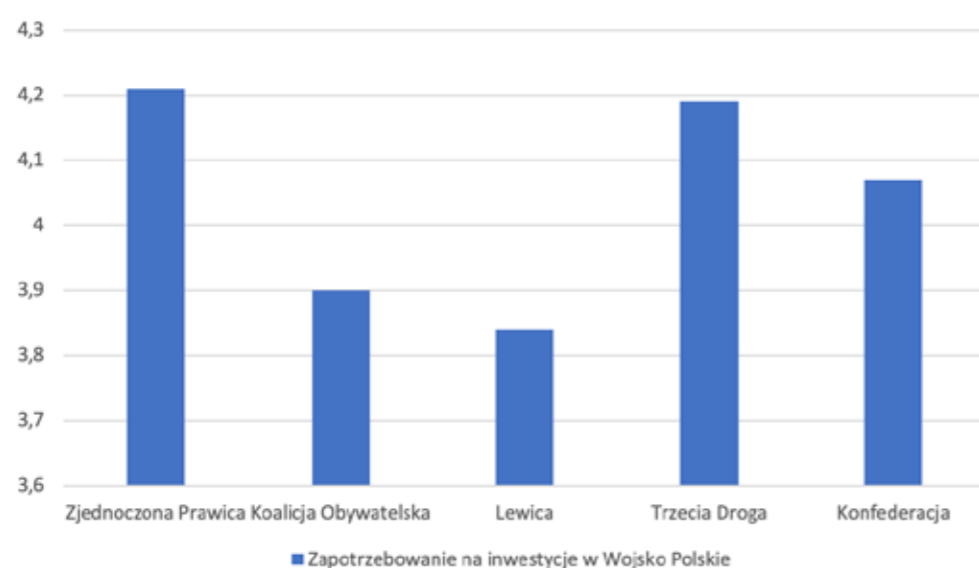
Tabela 6

Porównanie poziomu zaufania do różnych struktur międzynarodowych w zapewnieniu bezpieczeństwa granic Polski

	M_1	SD_1	M_2	SD_2	t	p	
Ogółem	UE/NATO	3.18	1.18	3.75	1.09	7.92	< .001
	UE/ONZ	3.18	1.18	3.07	1.20	1.54	.125
	NATO/ONZ	3.75	1.09	3.07	1.20	8.48	< .001
Zjednoczona Prawica	UE/NATO	2.84	1.15	3.94	1.02	5.49	< .001
	UE/ONZ	2.84	1.15	3.22	1.20	2.19	.033
	NATO/ONZ	3.94	1.02	3.22	1.20	4.03	< .001
Koalicja Obywatelska	UE/NATO	3.58	0.95	3.95	0.94	3.16	.002
	UE/ONZ	3.58	0.95	3.15	1.19	3.10	.003
	NATO/ONZ	3.95	0.94	3.15	1.19	5.05	< .001
Lewica	UE/NATO	3.38	1.28	3.75	1.19	2.23	.036
	UE/ONZ	3.38	1.28	2.71	1.16	3.11	.005
	NATO/ONZ	3.75	1.19	2.71	1.16	4.03	< .001
Trzecia Droga	UE/NATO	3.53	0.95	3.81	0.86	2.33	.027
	UE/ONZ	3.53	0.95	3.13	1.07	2.08	.046
	NATO/ONZ	3.81	0.86	3.13	1.07	3.16	.003
Konfederacja	UE/NATO	2.15	1.04	3.05	1.19	3.76	.001
	UE/ONZ	2.15	1.04	2.65	1.27	2.94	.008
	NATO/ONZ	3.05	1.19	2.65	1.27	1.57	.134

Ostatnia z testowanych hipotez odnosiła się do postrzeganej potrzeby dokonania inwestycji w Wojsko Polskie. W całej badanej próbie, jedynie 2.2% badanych osiągnęło wyniki niskie, a więc jedynie co dwudziesta osoba uważa, że Wojsko Polskie nie wymaga działań inwestycyjnych. Wyniki wysokie, z kolei, osiągało aż 57.4% badanych, co wskazuje, że co druga osoba badana deklaruje, że Wojsko Polskie wymaga inwestycji w celu zapewnienia bezpieczeństwa, co jednocześnie potwierdza ostatnią hipotezę badawczą. Aby zbadać, czy istnieją różnice w średnim poziomie oceny zapotrzebowania na inwestycję w

Wojsko Polskie, wykonano jednoczynnikową ANOVA. Średnie poziomy ze względu na preferencje polityczne przedstawiono na Rysunku 4. Wyniki analizy wykazały, że wyborcy różnych partii – nie różnią się w zakresie postrzeganego zapotrzebowania na inwestycję w Wojsko Polskie ($F_{(4, 187)} = 2.10; p = .082$) – wszyscy okazali się zgodni, że takie zapotrzebowanie istnieje i wymaga pilnego działania. Największe różnice odnotowano między wyborcami Zjednoczonej Prawicy oraz Lewicy, jednakże wyniki testu post hoc Bonferroni wykazały, że są zbyt małe, aby uznać je za różne ($p = .393$).

DYSKUSJA

W omawianym badaniu analizie poddano pięć hipotez odnoszących się do subiektywnych percepcji mieszkańców Polski, w kontekście wojny w Ukrainie odbywającej się tuż za jej wschodnią granicą. W badaniu oceniono odczuwany poziom lęku przed wojną, relację między lękiem a poziomem zaufania do międzynarodowych struktur takich jak Unia Europejska, Pakt Północnoatlantyczny oraz Organizacja Narodów Zjednoczonych, jak również porównano, do których z tych struktur Polacy mają największe zaufanie. Ocenie poddano również subiektywnie postrzeganą potrzebę dokonywania inwestycji w Wojsko Polskie. Wszystkie te hipotezy badano w kontekście posiadanych preferencji politycznych, które niejednokrotnie okazały się istotnie zmieniać kierunek obserwowanych wyników.

W odniesieniu do odczuwanego lęku przed wojną, zakładano, że bliskość konfliktu zbrojnego przyczyni się do tego, że większa część Polaków będzie odczuwała wzmożony lęk (Boehnke, Schwartz, 1997; Kalcza-Janosi i in., 2023). Wyniki analiz empirycznych nie potwierdziły tego założenia – zbliżona liczba osób odczuwała niski jak i wysoki lęk przed wojną. Dopiero wprowadzenie podziału na preferencje polityczne podkreśliło, że wśród wyborców Zjednoczonej Prawicy faktycznie można zaobserwować wyraźnie podwyższony poziom lęku, w przypadku wyborców Koalicji Obywatelskiej poziom ten był zdecydowanie niższy. Wynik ten jest spójny z wynikami badań, które donoszą, że kolektywny narcyzm, który jest powiązany z prawnym autorytaryzmem, jest jednocześnie powiązany zarówno ze wspieraniem działań wojennych jak również i z lękowym stylem przywiązania, czyli emocjami gniewu i lęku, które są predyktorami wspierania polityk wojennych (Cheung-Blunden, Blunden, 2008; Golec de Zavala i in., 2009; Marchlewska i in., 2022). Być może, niski poziom odczuwanego lęku wśród wyborców pozostałych partii oraz ogółem, może wynikać z jego habituacji, ponieważ konflikt zbrojny trwa już niemal dwa lata.

Niezależnie od preferencji wyborczych, Polacy pokładają największe zaufanie do NATO. Wszystkie osoby badane najwyższej oceniły swój poziom zaufania właśnie do NATO jako tej struktury międzynarodowej, która faktycznie będzie w stanie zapewnić bezpieczeństwo polskich granic. Zaufanie to

również przełożyło się na odczuwany lęk przed wojną – wraz ze wzrostem zaufania do NATO, malał jednocześnie odczuwany poziom lęku. W kontekście Unii Europejskiej oraz ONZ odnotowano wyniki, na które wyraźny wpływ miały preferencje wyborcze. Wśród zwolenników Zjednoczonej Prawicy oraz Konfederacji, Unia Europejska cieszyła się najmniejszym zaufaniem. Wyborcy ci wydają się nie mieć zaufania do tego, że pozostałe państwa Unii Europejskiej udzieliłyby pomocy w celu zapewnienia bezpieczeństwa polskich granic w razie konfliktu. Wynik ten był sprzeczny z hipotezą, która zakładała, że ONZ będzie strukturą, która charakteryzuje się najmniejszym poziomem zaufania. Hipoteza ta była motywowana obecnością Rosji w ONZ. Wynik ten udało się osiągnąć jedynie w odniesieniu do wyborców Koalicji Obywatelskiej, Lewicy oraz Trzeciej Drogi – to wśród nich, zgodnie z przewidywaniami, ONZ charakteryzował się najniższym poziomem zaufania, po Unii Europejskiej oraz NATO, które okazało się zdecydowanym liderem zaufania.

W ostatniej części badania, analizie poddano, czy Polacy popierają inwestycje w Wojsko Polskie, konkretnie w odniesieniu do takich kwestii jak zwiększenie finansowania, zakup uzbrojenia, modernizacja, zwiększenie liczby żołnierzy, poprawa warunków służby czy wzmocnienie kadry sił zbrojnych. Uzyskane wyniki w sposób zdecydowany wykazały, że większość osób badanych popiera dokonywanie inwestycji w Wojsko Polskie. Co interesujące, zgoda ta okazała się być zupełnie ponad podziałami politycznymi, nie zaobserwowano żadnych różnic pomiędzy wyborcami poszczególnych partii politycznych.

Trwający konflikt w Ukrainie z pewnością przyczynił się do zmiany funkcjonowania nie tylko Polski, ale również całego świata. Wpływ ten, jest zarówno dynamiczny jak i długotrwały, o czym może świadczyć np. zmniejszenie poziomu odczuwanego lęku czy też podtrzymywanie chęci do dokonywania inwestycji w Wojsko Polskie przez zdecydowaną większość społeczeństwa polskiego. Niniejsze badanie stanowi jedynie niewielką próbę uchwycenia aktualnych nastrojów społecznych, które zdają się z jednej strony przyzwyczajają do funkcjonowania w nowej rzeczywistości, z drugiej zaś – wskazują na odczuwaną konieczność dbania o bezpieczeństwo narodowe.

Bibliografia

- Banna, H., Alam, A., Chen, X. H., Alam, A. W. (2023). Energy security and economic stability: The role of inflation and war. *Energy Economics*, 126, 106949. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2023.106949>
- Begue, L., Apostilidis, T. (2000). The 1999 Balkan War: Changes in ratings of values and prowar attitudes among French students. *Psychological Reports*, 86, 1127–1133.
- Behnassi, M., El Haiba, M. (2022). Implications of the Russia-Ukraine war for global food security. *Nature Human Behavior*, 6, 754–755. <https://doi.org/10.1038/s41562-022-01391-x>
- Ben Hassen, T., El Bilali, H. (2022). Impacts of the Russia-Ukraine war on global food security: Towards more sustainable and resilient food systems? *Foods*, 11, 2301. <https://doi.org/10.3390/foods11152301>
- Boehnke, K., Schwartz, S. H. (1997). Fear of war: Relations to values, gender, and mental health in Germany and Israel. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 3, 149 – 165. https://doi.org/10.1207/s15327949pac0302_3
- Chen, S., Igan, D. O., Pierri, N., Presbitero, A. F. (2020). Tracking the economic impact of COVID-19 and mitigation policies in Europe and United States. *IMF Working Papers*, 125, 3–19. <https://doi.org/10.5089/9781513549644.001>
- Cheung-Blunden, V., Blunden, B. (2008). The emotional construal of war: Anger, fear, and other negative emotions. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 14, 123–150. <https://doi.org/10.1080/10781910802017289>
- Della Sala, V. (2023). Ontological security, crisis and political myth: the Ukraine war and the European Union. *Journal of European Integration*, 45, 361–375. <https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2183396>
- Dräger, L., Gründler, K., Potrafke, N. (2022). Political shocks and inflation expectations: Evidence from the 2022 Russian invasion of Ukraine. *CESifo Working Paper No. 9649*, <https://doi.org/10.2139/ssrn.4070238>
- Golec de Zavala A., Cichocka A., Eidelson R., Jayawickreme N. (2009). Collective narcissism and its social consequences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97, 1074–1096. <https://doi.org/10.1037/a0016904>
- Hajek, A., Kretzler, B., König, H. H. (2023). Fear of war and mental health in Germany. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 58, 1049–1054. <https://doi.org/10.1007/s00127-022-02394-9>
- Hussain, S. A., Razi, F., Hewage, K., Sadiq, R. (2023). The perspective of energy poverty and 1st energy crisis of green transition. *Energy*, 275, 127487. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2023.127487>
- Kalcza-Janosi, K., Kotta, I., Marschalko, E. E., Szabo, K. (2023). The Fear of War Scale (FOWARS): Development and initial validation. *Social Sciences*, 12, 283. <https://doi.org/10.3390/socsci12050283>
- Kaunert, C., de Deus Pereira, J. (2023). EU Eastern Partnership, Ontological Security and EU- Ukraine/Russian warfare. *Journal of Contemporary European Studies*, 31, 1135–1146. <https://doi.org/10.1080/14782804.2023.2183182>
- Kirby, P. (2022). Why has Russia invaded Ukraine and what does Putin want? BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-europe-56720589>
- Marchlewska, M., Górska, P., Green R., Szczepańska, D., Rogoza, M., Molenda, Z., Michalski, P. (2022). From Individual Anxiety to Collective Narcissism? Adult Attachment Styles and Different Types of National Commitment. *Personality and Social Psychology Bulletin*. <https://doi.org/10.1177/01461672221139072>
- Maurya, P. K., Bansal, R., Mishra, A. K. (2023). Russia-Ukraine conflict and its impact on global inflation: An event study-based approach. *Journal of Economic Studies*, 50, 1824–1846. <https://doi.org/10.1108/JES-01-2023-0003>
- Milov, V. (2022). European gas price crisis: Is Gazprom responsible? *European View*, 21, 66–73. <https://doi.org/10.1177/17816858221084761>
- Schwartz, S. H., Cieciuch, J., Vecchione, M., Davidov, E., Fischer, R., Beierlein, C., Ramos, A., Verkasalo, M., Lönnqvist, J.-E., Demirutku, K., Dirilen-Gumus, O., Konty, M. (2012). Refining the theory of basic individual values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 103, 663–688. <https://doi.org/10.1037/a0029393>
- Steele, B. J. (2008). *Ontological security in international relations: Self-identity and the IR state*. Abingdon: Routledge.
- Su, C. W., Dai, K., Ullah, S., Andlib, Z. (2022) COVID-19 pandemic and unemployment dynamics in European economies. *Economic Research*, 35, 1752–1764. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2021.1912627>
- Szulecki, K., Overland, I. (2023). Russian nuclear energy diplomacy and its implications for energy security in the context of the war in Ukraine. *Nature Energy*, 8, 413–421. <https://doi.org/10.1038/s41560-023-01228-5>

A series of horizontal lines for writing, spanning the width of the white page.

newdirection.online @europeanreform

New Direction is registered in Belgium as a not-for-profit organisation and is partly funded by the European Parliament. The European Parliament and New Direction assume no responsibility for the opinions expressed in this publication. Sole liability rests with the author.